

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

SPAIN CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND
INNOVATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

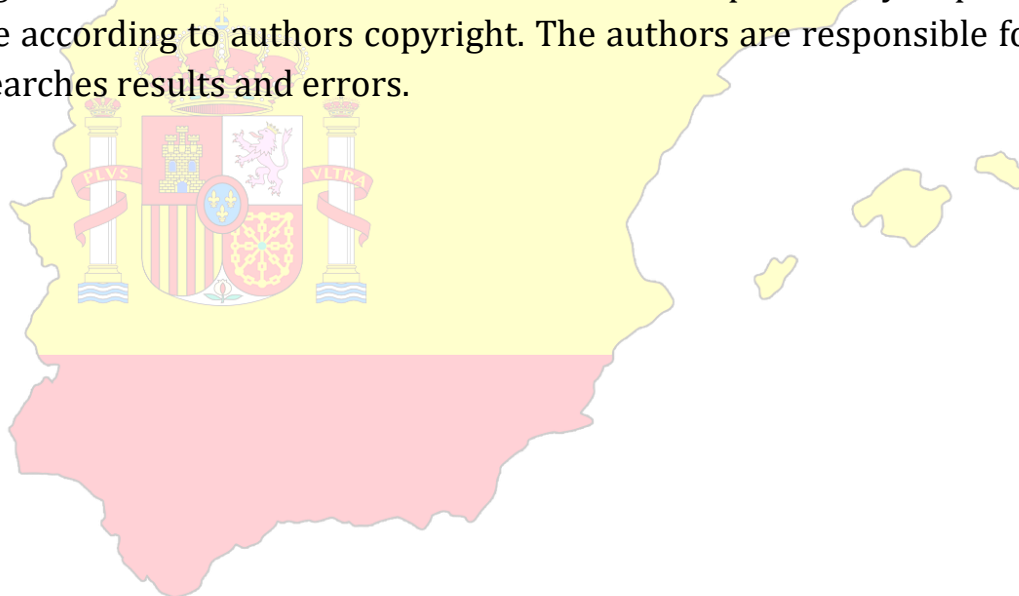

INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION: a collection scientific works of the International scientific conference – Madrid, Spain, 2026, Issue 3.

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish,

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION**». Which took place in Spain, 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

NUQSONI BO‘LGAN BOLALARNI O‘QITISHDA ANAMNESTIK (ANAMATIK) USULLARDAN FOYDALANISH METODIKASI

Anvarov Furqatjon Rovshanjon o‘gli

Qo‘qon universiteti

Pedagogika va Psixologiya kafedrası o‘qituvchisi

anvarovfurqatjon@gmail.com

Telefon raqam: +998 933729501

Olimova Sarvaraxon Sobitxon qizi

Qo‘qon universiteti

Maxsus pedagogika yo‘nalishi 2-kurs talabasi

E-mail: sarvaraolimova7@gmail.com

Telefon raqam: +998 77 279 98 20

Annotatsiya. Mazkur maqolada nuqsoni bo‘lgan bolalarni o‘rganishda anamnestik usullardan foydalanishning pedagogik ahamiyati va metodik imkoniyatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda bolaning rivojlanish tarixiga asoslangan anamnestik yondashuv maxsus ta‘lim jarayonini individuallashtirishning muhim omili sifatida ko‘rib chiqiladi. Anamnestik ma‘lumotlarni tizimli yig‘ish va tahlil qilish orqali pedagogik tashxisning aniqligi oshishi, ta‘lim metodlarini to‘g‘ri tanlash hamda ikkilamchi rivojlanish muammolarining oldini olish imkoniyatlari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari anamnestik yondashuv nuqsoni bo‘lgan bolalarning ta‘limga moslashuvi va rivojlanish samaradorligini oshirishda muhim metodik vosita ekanligini ko‘rsatadi. Maqola natijalari maxsus pedagogika amaliyotida qo‘llash uchun tavsiyalar bilan boyitilgan.

Kalit so‘zlar: nuqsoni bo‘lgan bolalar, anamnestik usullar, maxsus pedagogika, pedagogik diagnostika, individual ta‘lim, korreksion-ta‘lim jarayoni.

Abstract. This article analyzes the pedagogical significance and methodological possibilities of using anamnestic methods in the study of children with disabilities. The study considers the anamnestic approach based on the child's developmental history as an important factor in individualizing the special education process. The systematic collection and analysis of anamnestic data substantiates the possibility of increasing the accuracy of pedagogical diagnosis, the correct selection of educational methods, and the prevention of secondary developmental problems. The results of the study show that the anamnestic approach is an important methodological tool in improving the adaptation and development efficiency of children with disabilities to education. The results of the article are enriched with recommendations for use in special pedagogy practice.

Keywords: children with disabilities, anamnestic methods, special pedagogy, pedagogical diagnostics, individual education, correctional and educational process.

Аннотация. В данной статье анализируются педагогическое значение и методические возможности использования анамнестических методов в изучении детей с ограниченными возможностями развития. В исследовании рассматривается анамнестический подход, основанный на истории развития

ребенка, как важный фактор индивидуализации процесса специального образования. Систематический сбор и анализ анамнестических данных обосновывают возможность повышения точности педагогической диагностики, правильного подбора методов обучения и предотвращения вторичных проблем развития. Результаты исследования показывают, что анамнестический подход является важным методическим инструментом повышения эффективности адаптации и развития детей с ограниченными возможностями развития в процессе обучения. Результаты статьи дополнены рекомендациями по применению в практике специальной педагогики.

Ключевые слова: дети с ограниченными возможностями, методы сбора анамнеза, специальная педагогика, педагогическая диагностика, индивидуальное обучение, коррекционно-воспитательный процесс.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida har bir bolaning individual rivojlanish ehtiyojlarini inobatga olish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, nuqsoni bo'lgan bolalarni o'qitish jarayonida ularning psixofiziologik holati, rivojlanish tarixi va ijtimoiy muhitini chuqur tahlil qilish ta'lim samaradorligini ta'minlovchi muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Zamonaviy maxsus pedagogika amaliyotida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning ustuvorligi pedagogdan faqat umumiy metodlarni emas, balki har bir bolaning individual imkoniyatlariga mos strategiyalarni ishlab chiqishni talab etadi. Xalqaro miqyosda olib borilgan tadqiqotlarga ko'ra, nogironligi bo'lgan bolalar soni global miqyosda barqaror oshib borayotgan bo'lib, ularning katta qismi sifatli ta'lim olishda muayyan to'siqlarga duch kelmoqda. Jumladan, Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha bolalarning taxminan 15 foizi turli darajadagi jismoniy yoki psixik rivojlanish nuqsonlariga ega bo'lib, ushbu holat ta'lim jarayonini maxsus metodik yondashuv asosida tashkil etishni taqozo etadi¹. Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayonida bolaning rivojlanish sabablarini aniqlash, nuqson kelib chiqish omillarini tushunish va shunga mos pedagogik choralarni belgilash muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Nuqsoni bo'lgan bolalarni o'rganishda anamnestic (anamatik) usullar aynan mana shu ehtiyojdan kelib chiqadi. Anamnestic usullar orqali bolaning tug'ilishdan boshlab hozirgi davrgacha bo'lgan rivojlanish jarayoni, sog'lig'i, oila muhiti, ta'lim tajribasi va psixologik holati haqida tizimli ma'lumotlar to'planadi. Ushbu ma'lumotlar pedagogga bolaning mavjud muammolarini chuqur anglash, nuqsonning rivojlanish dinamikasini baholash hamda individual ta'lim va korreksion dasturini samarali rejalashtirish imkonini beradi. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, anamnestic yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bolalarning moslashuvi va rivojlanish natijalarini sezilarli darajada yaxshilaydi². Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va inklyuziv ta'limni rivojlantirishga qaratilgan me'yoriy-huquqiy hujjatlarda ham nuqsoni bo'lgan

¹ World Health Organization. World Report on Disability. — Geneva: WHO Press, 2011.

² UNICEF. *Inclusive Education for Children with Disabilities*. — New York, 2017

bolalarni erta aniqlash, ularning ehtiyojlariga mos ta'lim sharoitlarini yaratish masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mazkur vazifalarni amalga oshirishda anamnestik usullarning ilmiy asosda qo'llanilishi maxsus pedagog faoliyatining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu maqolaning maqsadi — nuqsoni bo'lgan bolalarni o'rganishda anamnestik usullarning pedagogik ahamiyatini yoritish, ularni ta'lim jarayonida qo'llash metodikasini tahlil qilish hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Mazkur maqsadga erishish uchun anamnestik yondashuvning nazariy asoslari, ma'lumotlarni yig'ish yo'llari va ular asosida ta'lim jarayonini rejalashtirish masalalari ko'rib chiqiladi.

Adabiyotlar tahlili. Nuqsoni bo'lgan bolalarni o'rganish va ularning ta'lim jarayonini samarali tashkil etish masalasi maxsus pedagogika, defektologiya hamda pedagogik psixologiya fanlarida yetakchi yo'nalishlardan biri sifatida qaraladi. Ilmiy adabiyotlarda ta'kidlanishicha, bolaning rivojlanishidagi muammolarni to'g'ri aniqlash va baholash uchun faqat tashqi kuzatuv yoki test natijalari yetarli emas, balki uning hayotiy va rivojlanish tarixiga asoslangan chuqur tahlil zarur hisoblanadi. Aynan shu jarayonda anamnestik usullar muhim diagnostik va metodik vosita sifatida e'tirof etiladi. Xalqaro ilmiy manbalarda anamnestik yondashuv bolaning jismoniy, psixik va ijtimoiy rivojlanishini kompleks o'rganishga xizmat qilishi qayd etiladi. Jumladan, World Health Organization tomonidan e'lon qilingan hisobotlarda bolalardagi rivojlanish nuqsonlarining aksariyati prenatal, perinatal va postnatal omillar bilan bevosita bog'liqligi ko'rsatilgan. Ushbu omillarni aniqlash esa tizimli anamnestik ma'lumotlarsiz deyarli imkonsiz ekanligi ta'kidlanadi³. Mazkur yondashuv nuqsonning kelib chiqish sabablarini tushunish va ta'lim jarayonini individual ehtiyojlarga moslashtirishda ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi. Defektologiya sohasidagi tadqiqotlarda anamnestik ma'lumotlar pedagogik tashxisning muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Ilmiy manbalarga ko'ra, bolaning oilaviy muhiti, erta bolalik davridagi tarbiya sharoiti, kasalliklar tarixi va oldingi ta'lim tajribasi uning bilish jarayonlari va xulq-atvoriga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, anamnez asosida olib borilgan pedagogik tahlil korreksion-ta'limiy ishlarining samaradorligini oshiradi hamda noto'g'ri pedagogik xulosalar chiqarilishining oldini oladi⁴. BMT tizimiga kiruvchi tashkilotlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham ushbu masalaga alohida urg'u beriladi. Xususan, UNICEF hisobotlarida inklyuziv va maxsus ta'limda bolalarning individual ehtiyojlarini aniqlashda tibbiy va pedagogik anamnezga tayangan yondashuv eng samarali metodlardan biri sifatida ko'rsatiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, anamnestik ma'lumotlar asosida ishlab chiqilgan individual ta'lim dasturlari bolalarning moslashuv darajasi va o'quv yutuqlarini sezilarli darajada yaxshilaydi⁵. Mahalliy va xorijiy pedagog olimlarning ishlarida anamnestik usullar nafaqat tashxis

³ World Health Organization. World Report on Disability. — Geneva: WHO Press, 2011

⁴ Левина Р.Е. *Основы дефектологии*. — Москва: Просвещение, 2003.

⁵ UNICEF. *Inclusive Education for Children with Disabilities*. — New York, 2017.

qo'yish, balki ta'lim jarayonini rejalashtirish va monitoring qilish vositasi sifatida ham baholanadi. Ilmiy adabiyotlarda qayd etilishicha, pedagog tomonidan to'plangan anamnestik ma'lumotlar asosida tanlangan metod va texnologiyalar bolaning real imkoniyatlariga mos keladi, bu esa rivojlanishdagi ikkilamchi muammolar yuzaga kelishining oldini oladi. Shuningdek, bunday yondashuv pedagog, psixolog va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu tariqa, tahlil qilingan adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, nuqsoni bo'lgan bolalarni o'rganishda anamnestik usullar ilmiy jihatdan asoslangan, amaliyotda o'z samarasini ko'rsatgan va zamonaviy maxsus pedagogika talablariga to'liq javob beradigan metodlardan biridir. Mazkur yondashuvni ta'lim jarayoniga tizimli joriy etish bolaning rivojlanish ehtiyojlarini chuqur anglash hamda individual ta'lim strategiyalarini ishlab chiqish uchun muhim shart hisoblanadi.

Maxsus pedagogika amaliyotida nuqsoni bo'lgan bolalarni o'rganish jarayoni murakkab va ko'p omilli jarayon hisoblanadi. Ilmiy tadqiqotlarda qayd etilishicha, bolaning rivojlanishidagi muammolarni faqat tashqi belgilarga asoslanib baholash ko'pincha noto'g'ri pedagogik xulosalarga olib keladi. Shu sababli, bolaning rivojlanish tarixini tizimli o'rganishga asoslangan anamnestik usullar maxsus ta'limda muhim metodik vosita sifatida qaraladi. Anamnestik usullar bolaning prenatal davridan boshlab hozirgi holatiga qadar bo'lgan rivojlanish jarayonini qamrab oladi. Ushbu usullar orqali bolaning sog'lig'i, irsiy omillar, oila muhiti, tarbiya sharoiti va ta'lim tajribasi haqida muhim ma'lumotlar to'planadi. Ilmiy adabiyotlarda ta'kidlanishicha, aynan ushbu omillar nuqsonning shakllanishi va rivojlanish dinamikasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun anamnestik yondashuv pedagogik tashxisning ilmiy asoslanganligini ta'minlaydi.

1. Anamnestik ma'lumotlarni yig'ish jarayonida uchraydigan dolzarb muammolar Amaliyotda anamnestik usullardan foydalanishda bir qator muammolar kuzatiladi. Eng avvalo, ota-onalarning bolaning rivojlanish tarixi haqida to'liq va aniq ma'lumot bermasligi muhim muammo sifatida namoyon bo'ladi. Ba'zi hollarda ota-onalar muayyan tibbiy yoki psixologik holatlarni yashirishi yoki ularni ahamiyatsiz deb hisoblab, to'liq bayon etmasligi mumkin. Bu esa pedagogik tashxisning aniqligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

2. Anamnestik ma'lumotlarni yig'ishda yagona metodik tizimning yetarli darajada shakllanmaganligidir. Pedagoglar tomonidan to'plangan ma'lumotlar ba'zan tizimsiz va fragmentar bo'lib, ularni tahlil qilishda qiyinchiliklar yuzaga keladi. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, bunday holat individual ta'lim dasturini tuzishda xatolarga olib kelishi mumkin⁶. Pedagog va tibbiy mutaxassislar o'rtasidagi hamkorlikning yetarli emasligi ham dolzarb muammolardan biridir. Anamnestik yondashuv ko'p tarmoqli hamkorlikni talab qilsa-da, amaliyotda bu talab har doim ham to'liq bajarilmaydi.

3. Anamnestik usullar asosida ta'lim jarayonini tashkil etish metodikasi

⁶ Левина Р.Е. *Основы дефектологии*. — Москва: Просвещение, 2003.

Yuqoridagi muammolarni bartaraf etishda anamnestik usullarni ilmiy asosda qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. Avvalo, anamnestik ma'lumotlarni yig'ish jarayoni tizimli va bosqichma-bosqich tashkil etilishi lozim. Ushbu jarayonda tibbiy, pedagogik va psixologik anamnez bir butunlikda ko'rib chiqilishi talab etiladi. Anamnestik ma'lumotlar asosida bolaning individual ta'lim ehtiyojlari aniqlanadi va shunga mos ravishda individual ta'lim dasturi ishlab chiqiladi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, anamnezga tayangan holda tanlangan ta'lim metodlari bolalarning o'quv faoliyatiga moslashuvini oshiradi va rivojlanishdagi ikkilamchi muammolarni kamaytiradi⁷. Masalan, nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda erta yoshdagi nutq rivoji haqidagi anamnestik ma'lumotlar korreksion mashg'ulotlar mazmunini aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, anamnestik usullar pedagogga bolaning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash imkonini beradi. Bu esa ta'lim jarayonini faqat kamchiliklarni bartaraf etishga emas, balki bolaning mavjud imkoniyatlarini rivojlantirishga yo'naltirishga xizmat qiladi.

4. Anamnestik yondashuv asosida muammolarni bartaraf etish yo'llari

Anamnestik usullar samaradorligini oshirish uchun bir qator pedagogik yechimlar tavsiya etiladi. Jumladan, ota-onalar bilan tizimli va ishonchli hamkorlikni yo'lga qo'yish, ular uchun tushuntiruvchi suhbatlar tashkil etish muhim hisoblanadi. Bu orqali anamnestik ma'lumotlarning aniqligi va ishonchliligi ta'minlanadi. Shuningdek, pedagoglar uchun anamnestik diagnostika bo'yicha metodik tavsiyalar va standartlashtirilgan savolnomalar ishlab chiqilishi zarur. Xalqaro tajribada, xususan, UNICEF tavsiyalariga ko'ra, bunday yondashuv inklyuziv va maxsus ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Natijada, anamnestik yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'limga moslashuvi, ijtimoiylashuvi va umumiy rivojlanish darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Metadologiya. Mazkur tadqiqot nuqsoni bo'lgan bolalarni o'rganishda anamnestik usullarning ta'lim jarayonini individuallashtirishdagi o'rnini aniqlashga qaratildi. Tadqiqotda metodologik jihatdan tizimli, faoliyatga yo'naltirilgan va differensial yondashuvlar uyg'unligiga asoslanildi. Ushbu yondashuvlar bolaning rivojlanishidagi individual farqlarni hisobga olish orqali pedagogik qarorlarning asoslanganligini ta'minlashga xizmat qiladi. Tadqiqot jarayonida sifat tahliliga asoslangan pedagogik tadqiqot modeli qo'llanildi. Ushbu model nuqsoni bo'lgan bolalarning rivojlanish holatini faqat tashqi belgilar orqali emas, balki ularning rivojlanish tarixini tahlil qilish asosida baholashni nazarda tutadi. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, anamnestik yondashuv boladagi muammolarning sabab-oqibat bog'liqligini aniqlash imkonini beruvchi eng samarali metodlardan biridir⁸.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

⁷ Выготский Л.С. *Основы дефектологии*. — Москва: Педагогика, 1995.

⁸ Jean Piaget. *The Psychology of the Child*. — New York: Basic Books, 1969.

Strukturallashtirilgan anamnestik suhbat metodi — ota-onalar bilan oldindan ishlab chiqilgan savollar asosida suhbat o‘tkazilib, bolaning rivojlanish bosqichlari tizimli tarzda o‘rganildi.

Pedagogik diagnostika metodi — bolaning o‘quv faoliyatidagi qiyinchiliklari va ehtiyojlarini aniqlash maqsadida qo‘llanildi.

Kuzatuv va reflektiv tahlil — bolaning ta‘lim jarayonidagi xulq-atvori va faoliyati dinamikasini baholash uchun ishlatildi.

Mazmuniy tahlil metodi — to‘plangan anamnestik ma‘lumotlar pedagogik qarorlar bilan bog‘lanib tahlil qilindi.

Anamnestik ma‘lumotlarning ishonchliligini ta‘minlash maqsadida olingan axborotlar bir nechta manba orqali tekshirildi. Ilmiy tadqiqotlarda ushbu yondashuv ma‘lumotlarning subyektivlik darajasini kamaytirishi va pedagogik tashxis aniqligini oshirishi qayd etiladi⁹.

Natija. Tadqiqot natijalari anamnestik usullardan ilmiy asosda foydalanish nuqsoni bo‘lgan bolalarning ta‘lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim omil ekanligini ko‘rsatdi. Tadqiqot davomida bolaning rivojlanish tarixiga asoslangan yondashuv pedagogik qarorlarning aniqligini oshirganligi kuzatildi. Natijalarga ko‘ra, anamnestik ma‘lumotlar asosida ta‘lim jarayoni rejalashtirilgan hollarda bolalarning o‘quv faoliyatiga moslashuvi barqarorroq kechdi. Xususan, pedagog tomonidan bolaning oldingi ta‘lim tajribasi va rivojlanish sharoitlari hisobga olingan holatlarda o‘zlashtirishdagi uzilishlar sezilarli darajada kamaydi. Ilmiy tadqiqotlarda ham shaxsiy rivojlanish tarixiga moslashtirilgan ta‘lim bolaning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashi ta‘kidlanadi. Tadqiqot natijalari anamnestik yondashuv pedagog va ota-onalar o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashini ko‘rsatdi. Ota-onalar bolaning ta‘lim jarayonidagi faol ishtirokchisiga aylangan hollarda pedagogik ta‘sir samaradorligi oshgani aniqlandi. Bu holat bolaning ta‘lim jarayoniga bo‘lgan ijobiy munosabatini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Umuman olganda, olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, anamnestik usullar ta‘lim jarayonini individuallashtirish, pedagogik xatolarning oldini olish va nuqsoni bo‘lgan bolalarning rivojlanish imkoniyatlarini to‘liqroq namoyon etish uchun zarur metodik asos bo‘lib xizmat qiladi. Mazkur xulosalar zamonaviy maxsus pedagogika va inklyuziv ta‘lim tamoyillari bilan uyg‘un hisoblanadi.

Xulosa. O‘tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, nuqsoni bo‘lgan bolalarni o‘rganishda anamnestik usullardan foydalanish maxsus pedagogika amaliyotida muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Anamnestik yondashuv bolaning rivojlanishidagi muammolarni yuzaki belgilar asosida emas, balki ularning kelib chiqish sabablari va rivojlanish sharoitlari bilan bog‘liq holda tahlil qilish imkonini beradi. Bu esa pedagogik tashxisning aniqligi va asoslanganligini ta‘minlaydi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, anamnestik ma‘lumotlarga tayangan holda

⁹ American Psychological Association. *Guidelines for Assessment of Children*. — Washington, DC, 2013.

tashkil etilgan ta'lim jarayoni bolalarning individual ehtiyojlariga mos keladi va ularning o'quv faoliyatiga moslashuvini yengillashtiradi. Ayniqsa, bolaning oldingi ta'lim tajribasi, oila muhiti va rivojlanish dinamikasini hisobga olish pedagogik qarorlarning samaradorligini oshiradi hamda ikkilamchi rivojlanish muammolarining oldini olishga xizmat qiladi. Shuningdek, anamnestic usullar pedagog va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashda muhim vosita ekanligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ota-onalar bilan tizimli va maqsadga yo'naltirilgan hamkorlik yo'lga qo'yilgan hollarda ta'lim jarayoni yanada izchil va samarali kechadi. Bu esa nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'limga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Umuman olganda, anamnestic usullar nuqsoni bo'lgan bolalarni o'rganish, ta'lim jarayonini individuallashtirish va pedagogik faoliyatni ilmiy asosda tashkil etishda muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi. Mazkur tadqiqot natijalari maxsus pedagoglar faoliyatida anamnestic yondashuvni tizimli joriy etish zarurligini ko'rsatadi hamda kelgusida ushbu yo'nalishda chuqurroq amaliy va empirik tadqiqotlar olib borish uchun ilmiy asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar tahlili.

1. World Health Organization. World Report on Disability. — Geneva: WHO Press, 2011.
2. UNICEF. Inclusive Education for Children with Disabilities. — New York, 2017
3. World Health Organization. World Report on Disability. — Geneva: WHO Press, 2011
4. Левина Р.Е. Основы дефектологии. — Москва: Просвещение, 2003. В-11
5. UNICEF. Inclusive Education for Children with Disabilities. — New York, 2017.
6. Левина Р.Е. Основы дефектологии. — Москва: Просвещение, 2003. В-15
7. Выготский Л.С. Основы дефектологии. — Москва: Педагогика, 1995.
8. Jean Piaget. The Psychology of the Child. — New York: Basic Books, 1969
9. American Psychological Association. Guidelines for Assessment of Children. — Washington, DC, 2013.
10. Анваров Ф. Р., Мирзаолимов М. М. Гериатрия (определение понятий; задачи, стоящие перед этим наукам; разделы и достижения) // Таълим ва ривожланиш таҳлили онлайн илмий журнали. – 2022. – С. 326-332.
11. Rovshanjon o'g'li, A. F. (2025). KALORIYASI CHEKLANGAN DIETANI POSTNATAL ONTOGENEZDA KALAMUSHLARNING JIGARI MITOXONDRIYALARIDA LIPIDLARNING PEREKISLI OKSIDLANISHIGA TA'SIR MEXANIZMLARINI O'RGANISH. RUSSIA-SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION, 1(4), 21-27.